

Juryrapport

Jan Brouwer Scriptieprijs Filosofie en Religiewetenschappen 2017

Laureaat: S.A. (Stefan) Mulder MA, *Early Christian Christology Contextualised. The Graeco-Roman context of 'Christian' Docetism*, Rijksuniversiteit Groningen, begeleiders Prof. dr. G.H. van Kooten en Dr. F.L. Roig Lanzillotta.

De jury voor de Jan Brouwer Scriptieprijs op het gebied van de filosofie, religiewetenschap en theologie heeft 14 inzendingen geëvalueerd. De scripties waren gericht op actuele wetenschappelijke en maatschappelijke vraagstukken en van een uitstekende kwaliteit. Toch was de keuze van de winnaar niet moeilijk. De scriptie van Stefan Mulder sprong er duidelijk bovenuit. Mulder volgde de Research Master 'Religion and Culture' aan de Universiteit Groningen. Zijn scriptie 'Early Christian Christology Contextualized. The Graeco-Roman Context of 'Christian' Docetism' analyseert het debat over de vraag of Jezus aan het kruis echt heeft geleden of of dat alleen maar zo leek. Hierachter staat de vraag naar de menselijkheid van Jezus en dus naar de materialiteit van het goddelijke.

Mulder is diep in dit onderwerp gedoken. Zijn scriptie getuigt van een grondige kennis van de klassieke bronnen, en de voor hun ontsluiting vereiste kennis van het Grieks en Latijn, alsmede de theologische debatten - vooral gevoerd in het Duits en Engels - over het docetisme sinds de negentiende eeuw. Theologen, aldus Mulder, zijn het niet eens over een definitie van dit fenomeen. Om de vastgelopen discussie weer vlot te trekken komt hij met een op de klassieke bronnen gebaseerde omschrijving van het docetisme als, 'the deceptive appearance or presence of a divinity involving the doubling of that divinity in such a way that the resulting unreal double is held to be the divinity itself, thereby separating said divinity from some unbecoming or threatening situation' (p. 9).

De centrale vraag van de scriptie is vervolgens waar het idee van de bedrieglijkheid van de menselijkheid van Jezus vandaan komt. Hij betuigt dat de twee meest aangehaalde verklaringen, die de oorsprong ervan zoeken in de Joodse traditie of in Plato's onderscheid tussen het goddelijke en het wereldse, de plank mis slaan. Vervolgens ontvouwt Mulder deskundig en met verve zijn alternatieve verklaring. De theologische aanpak schiet te kort omdat die geen rekening houdt met de ruimere Grieks-Romeinse context. Daarin komen, zoals ook Homerus getuigt, verschijningen van de goden in een menselijke vorm veelvuldig voor. Deze antropomorfe epifanieën berusten op het εἶδωλον (*eidolon*) motief, de voorstelling dat de manifestatie van goden een verdubbeling vergt waarbij deze als drogbeelden verschijnen. De menselijke gedaantes der goden zijn dus slechts een illusie - kortom "fake", terwijl de goden zelf onzichtbaar blijven maar toch wel op hun kopie lijken en ook niet goed zonder kunnen. Aan de hand van een nauwkeurige analyse van klassieke, hellenistische en Romeinse bronnen brengt Mulder overtuigend naar voren dat het *eidolon* motief ten grondslag ligt aan het docetistisch idee dat het lijden van Jezus maar schijn zou zijn geweest. Mulder verwijt de theologen die zich tot dusverre met het docetisme hebben bezig gehouden dat zij het fenomeen als intrinsiek christelijk beschouwden, en daardoor geen oog hadden voor de Grieks-Romeinse context.

Zoals uit deze korte schets moge blijken is deze scriptie van een uitzonderlijk wetenschappelijk niveau. Mulder heeft het debat over het docetisme tot op de bodem

uitgezocht en door het erbij betrekken van alternatieve bronnen verbreed. Zijn helder opgebouwde en vlot geschreven scriptie biedt diep inzicht niet alleen in het door hem geanalyseerd fenomeen, maar ook in zijn indrukwekkende capaciteit als veelbelovende jonge onderzoeker. Deze scriptie verdient het zeker om op een of andere wijze te worden gepubliceerd. De jury feliciteert hem en zijn begeleiders Prof. Van Kooten en Dr. Roig Lanzilotta van harte met dit prachtige resultaat.

Prof. dr. B. (Birgit) Meyer, hoogleraar religiewetenschap Universiteit Utrecht

Prof. dr. R. (René) van Woudenberg, hoogleraar kentheorie en ontologie Vrije Universiteit

De jury vergaderde op 8 maart 2017 onder leiding van Prof. dr. L.J. Gunning-Schepers, voorzitter KHMW; daarnaast waren ter vergadering aanwezig de secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen, Prof. mr. A. Soeteman, en secretaris Drs. S. van Manen (notulen).